

GONZÁLEZ CONTRA ELS TABÚS DEL FRANQUISME

El PSOE, psiquiatre dels espanyols

Potser l'Azor ha estat l'ungüent que volia curar les manies persecutòries de la societat espanyola; govern i oposició caminen plegats pel camí de la teràpia de grup.

Josep M. Sanmartí (Madrid)

Gairebé un mes després del breu creuer del president Felipe González per les costes portugueses en el iot Azor, la polèmica encara cueja, i de quina manera. Poques vegades un escàndol aparentment amb tan poca importància intrínseca ha durat tant i ha aixecat tanta polseguera. Amb prou feines el president havia trepitjat la coberta del veixell que amplis sectors de la premsa i de la ràdio encetaven una dura i aspra campanya

de condemna del viatge. Algun diari, com per exemple, l'ABC, es passava clarament de rosca i denunciava la demostració del gust del cap del govern pel luxe i els diners, i l'arribava a comparar amb Leónidas Trujillo, tradicional imatge del poder absolut i corrupte.

El valencià Xavier Tusell feia el símil amb Cal·ligüla. Pel seu costat, el PCE emeté un sever comunicat, en el qual considerava l'escapada presidencial a l'Azor com una provocació i un menyspreu envers les esquerres, per les connotacions franquistes de la nau. No cal dir que la Coalició Popular s'esquinçà també els vestits i presentà una interpel·lació al Congrés sobre el cost del viatge, etcètera.

¿Perquè ho ha fet, això, Felipe González? ¿Ha estat de debò una

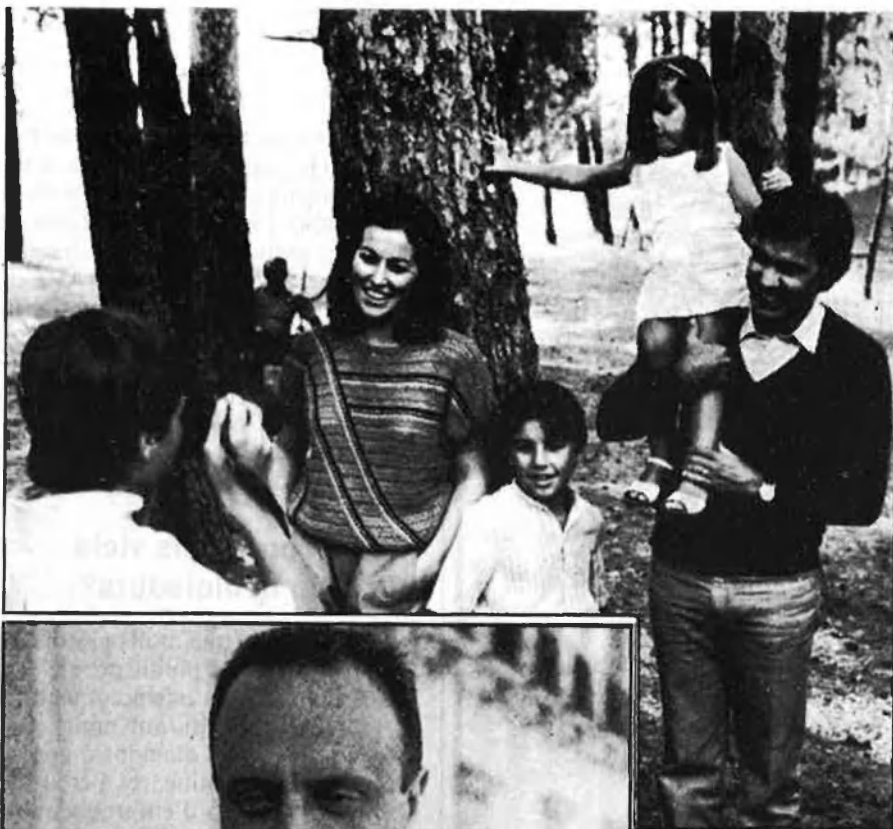
relliscada o un acte premeditat? Quan s'assabentà de les reaccions, es declarà sorprès i justificà la breu singladura dient simplement que «no utilitzar el vaixell seria una disbauxa, ja que és patrimoni de l'estat». Tanmateix, és difícil creure que ni ell ni els seus assessors no haguessin ensumat les virulentes repercussions que tindria aquest creuer. Diguin el que vulguin, qualsevol president de qualsevol país democràtic i de qualsevol tendència política té dret perfectament a utilitzar (això sí, amb seny) una propietat de l'estat per al seu descans, diguem-ne professional, i discutir això és pixar fora de test. ¿Perquè, doncs, ha esclatat una discussió tan llarga i de tons tan durs?

¿Està cansat Felipe González?

Hi ha un fet cert: unes setmanes abans del creuer, Felipe González havia cancel·lat un sojorn oficial a Cuba, Equador i Perú, adduint raons de feina, després del canvi de ministres... Això no obstant, el mateix dia que el nou president del Perú, Alan García, prenia possessió del càrrec, ell es passejava tan satisfet a bord de l'Azor. S'hauria de ser molt irresponsable per fer una cosa com aquesta sense un motiu molt greu. Una desatenció d'aquest caire és molt inhabitual entre els caps de govern democràtics... i amics. Els cronistes ens explicaren, a més, el lògic malhumor dels peruans per l'absència de Felipe González a la seva festa, la qual quedà automàticament desvalorada. Cal tenir en compte també que Felipe González ha tingut sempre molta cura de les seves relacions amb Amèrica Llatina, una de les bases principals de la seva projecció internacional i de la seva política exterior.

Aquest motiu important podria molt bé ser el seu cansament físic i psíquic, després de la crisi del seu primer gabinet. La premsa conservadora ha treballat sovint la creença de la mala salut del cap del govern, i darrerament ha destacat molt el seu mal aspecte, fins al punt que en algun moment l'ha enterrat una mica barroerament. Els indicis del «cansament» presidencial són innegables i és veritat també que després de les tensions del mes de juliol aparegué fatigat i abatut. El dia que comparegué davant la Diputació Permanent del Congrés de Diputats havia renunciat per endavant al combat polític, i tan sols la miopia i la tradicional poca traça de Manuel Fraga li estalviaren un disgust molt seriós. El Felipe González que s'embarcà en l'Azor era probablement un polític aixafat i potser desmoralitzat, que intentava recuperar l'empenta allunyant-se un cap de setmana dels problemes quotidians. Però això tampoc no té res d'estrany, si bé és una dada important. Això pot passar a qualsevol cap de govern del món.

De passada, feia un servei al seu amic Mario Soares, que s'enfronta a una doble i difícil campanya electoral. A M. Soares li anà molt bé poder-se fotografiar amb Felipe González i demostrar que està amantent a la problemàtica hispanoportuguesa.

González aprofita l'estiu per acabar amb els fantasmes del passat de Fraga

El franquisme com a arma política

Cal insistir que no s'entén gaire bé que Felipe González no s'adonés del revulsiu que comportava l'ús de l'Azor. La interpretació més plausible és que es tractava d'un missatge subliminal a partir de la seva darrera entrevista amb Manuel Fraga. Aquell dia, Felipe González acordà que no utilitzaria el passat franquista de la Coalició Popular com a arma política, i com a segell del pacte es comprometia una mica amb els fantasmes de la dictadura per mitjà de l'Azor, a fi de neutralitzar-los. Felipe González no és sospitós de franquista. Era molt fàcil canviar el nom del vaixell (de fet, ja s'havia dit el PVZ-1) i no es va fer.

Sens dubte, el passat franquista és el punt més feble de la Coalició Po-

pular. La gent de la UCD aplegava el franquisme «sociològic». Els seus membres, en general, s'havien trobat amb la dictadura feta, hi conviueren amb més o menys mala gana, però al capdavant com a força política col·laboraren en el restabliment de la democràcia. En canvi, destacats membres dirigits d'AP (Manuel Fraga, Antonio Carro, Fernando Suárez, Juan de Arespachoga, etc.) «feren» franquisme, ajudaren la dictadura a sostenir-se i a mantenir-se. I la seva doctrina tenia punts molt pròxims als de la dictadura. Destapar aquest passat és l'amenaça més greu que pateix aquest partit, sobretot si es té en compte que la principal característica de la democràcia espanyola és la seva voluntat de no tornar mai més a una situació com aquella.

Per això, diuen alguns experts, el 1977 la gent escollí com a forces ma-

tano

tano

tano

tano

tano

tano

GANDIA

goritaries a escala estatal els dos partits menys compromesos com a tals amb el franquisme o contra la dictadura (UCD i el PSOE) i marginà els dos més embolicats amb la història de la dictadura (el PCE i AP). El viatge en l'Azor és un avís que cal superar aquesta dinàmica i perquè la política democràtica comenci a passar ja per les conveniències de cada moment i no en funció de reflexos creats pel franquisme i la transició.....

¿Tomen els vicis de la dictadura?

El fet greu és que molts gestos que no tenen significat polític per ells mateixos (com el que estem comentant) foren identificats durant molts anys amb els vicis de la dictadura, com és ara nomenar ex-ministres per a alts càrrecs bancaris o d'empreses públiques (vegen el cas de Miguel Boyer o les protestes de la UGT per l'augment dels sous dels alts càrrecs de les empreses de l'estat)... o navegar en el iot Azor per fer viatges de diversió. Naturalment, els comentaristes més eixerits atacaren per aquí: «La utilització estival d'aquest "objecte" (l'Azor), al marge fins i tot de qui en fa ús, és vinculada a una manera determinada de concebre el poder i l'autoritat. Franco tenia palesament un concepte patrimonial de l'estat, es creia un cèsar de dret diví, i, per tant, considerava lícit embarcar-se en "iot regi" —com la reina d'Anglaterra, per exemple— a pescar catxalots i tonyines... Cal censurar —guardant les distàncies i marcant les diferències que calgui marcar— l'emulació d'aquelles excursions del dictador», deia un editorial de *Diario-16*. Per a alguns, la diferència essencial no és l'origen del poder, sinó com s'exerceix.

O sigui que Felipe González ha trencat insolentment un pacte no escrit, una manera d'entendre la democràcia espanyola. Mentre la dreta dura renega de les arrels franquistes, Felipe González les fa servir per al seu repòs espiritual i corporal. Un pensador de dretes com Manuel Jiménez de Parga escrivia a *La Vanguardia*: «Els espanyols també tenim les nostres convencions particulars, que han fet possible una transició pacífica i la creació d'una democràcia. Sense aquestes convencions, resulta d'impossible explicació el sistema present de llibertats públiques i de participació democràtica... Però

l'acord o la convenció de callar no comporta l'oblit total dels fets del franquisme i dels seus símbols. La sensibilitat ciutadana pateix i sofreix quan algú, conscientment o inconscientment, trenca la convenció i treu dels arxius, dels magatzems o dels molls, algun símbol que hauria d'haver estat guardat, a fi de no remoure el negre passat.»

Una part important de l'esquerra, dels socialistes més concretament, també ho veu així. Per a ells, el pragmatisme i la desideologització de la cúpula del PSOE arriba a tals extrems que no vacil·la a l'hora d'assumir hàbits característics de l'odiosa dictadura i d'abandonar un estil de vida (i de govern, d'ús del poder) auster, sever i honrat fins a l'extrem, estil preconitzat des dels moments de la fundació del partit i que ja forma part del seu patrimoni polític. «L'Azor ha canviat de passatger per fer la mateixa ruta... S'ha de viure la política d'una altra manera, amb una funció pedagògica i exemplificadora, i crec que es continua vivint com abans», escrivia Pablo Castellano (PSOE) amb amargor. És a dir, que de «canvi» en aquest terreny, res de res, sostenen els uns i els altres. Tot i que formalment el president en té dret, ara el govern socialista, el president Felipe González, actua com els altres governs anteriors, inclosos els franquistes, i no ha institucionalitzat una nova forma d'entendre i de viure el poder, tal com s'havia promès.

Aquest punt de vista no és comparat, ni de bon tros, per l'ala socialdemòcrata del PSOE, que controla la direcció del partit i el govern. En opinió d'aquest influent sector, el règim de vida de la burgesia benestant, amb la qual s'identifiquen sovint, no és incompatible amb el socialisme, entès com una visió de les relacions socials i econòmiques, i no com un «estil» o menys encara com una «religió» o un «codi». Ni tan sols és una moral o una ètica especial. Ben clar ho deia Luis Solana, president de la Telefònica i capdavanter d'aquest nucli: «El PSOE està actuant de psiquiatre en una societat que té massa tòtems i tabús. Penso que anorrear-los és molt saludable... S'ha de fer que el passat formi part de tots nosaltres...»

No cal dir que Luis Solana aplaudí el viatge en l'Azor. Per a ell, el franquisme ja no és una ratlla infranquejable per un costat o per l'altre: és història tan assumible com ho pot ser el regnat de Felip II o d'Alfons XIII, encara que sigui amb un sentit crític. Val més ser clars: el poder és sempre igual, i els col·lectius el viuen sempre en la mateixa manera...

Si més no, Felipe González no sembla massa penedit de la seva excursió portuguesa, ja que s'endugué l'Azor a Mallorca i hi tornà a navegar per pescar. Les protestes «formen part de la campanya pre-electoral», sentencià. I Manuel Fraga caigué de quatre grapes en el parany, treient el tema durant la pre-campanya galle-

ga, fet que en bona part dona la raó al cap del govern. «Parlen de canvi, de 100 anys d'honoradesa, i al capdavant van a parar als bancs, a les marqueses i als iots. Cal ser molt caragirat per fer això... Amb tres milions de parats no es poden fer aquesta mena d'exhibicions».

Un estil de fer política

L'incident del iot Azor i la polèmica consegüent han revelat una altra vegada una manera de fer política. La picabaralla enllaça amb d'altres anteriors, quasi sempre molt baixes de sostre, com el cas Flick, l'espionatge policíac als partits polítics, les auditories, etc. La dreta espanyola, desorganitzada i desorientada, i concretament la Coalició Popular, cerca preferentment el cos a cos amb el govern, i sobretot amb el president Felipe González, en la confiança que algun dia perdrà els nervis, se li escaparà un disbarat més gros que els habituals o es trobarà en una posició tan falsa que l'escàndol el cremarà definitivament. Fins ara cap d'aquestes coses no ha succeït.

D'acord amb els manuals de teoria política democràtica, l'estratègia correcta seria confrontar programes, intentar pactes i discutir l'acció de govern, més que no pas fer la traveta i posar bastons a les rodes, cosa que indubtablement és legítim i perfectament admissible en el joc democràtic, sempre, és clar, que es respectin les normes. Tanmateix, la insistència dels populars a utilitzar o provocar incidents (l'obstruccióisme parla-

mentari és una prolongació d'aquesta estratègia) i mirar d'explotar-los políticament, com també la seva palesa manca de rendibilitat (no tant perquè a vegades no tinguin raó, sinó perquè el sistema democràtic espanyol encara és bastant insensible a les denúncies; si s'estressin bé els fils, quantes vegades no sortiria a la superfície la porqueria del franquisme), han permès al PSOE de muntar còmodament la tesi segons la qual la Coalició Popular no és una alternativa de govern, que no ofereix solucions sistemàtiques i que «o nosaltres, o el diluvi», «o nosaltres, o un partit irresponsable obsessionat pels escàndols». S'ha de reconèixer que aquest missatge ha quallat força entre la gent, especialment després de l'estrepitós fracàs del paquet de recursos als tribunals ordinaris i al Constitucional, i ha superat fins i tot la sensació de desencís provocat per la gestió del govern socialista.

Per això, algun mitjà de comunicació clarament arrenglat amb la Coalició Popular, des de fa unes setmanes, s'ho pensa dues vegades abans de seguir a ulls clucs i de donar suport als afers aixecats o explotats per aquesta coalició. Altres, en canvi, ho fan per esperit polèmic o per pur sensacionalisme, ja que en aquest país hi ha el cas paradoxal que l'escàndol fa vendre exemplars, però no impressiona ni el poder, ni els ciutadans. I una altra vegada la polseguera de les crítiques suscitades per l'assumepte de l'Azor haurà tapat el veritable sentit polític d'un gest a cavall entre la provocació, el subconscient social i la jugada maquiavèlica. □